

INTERJÚ WALZ JÁNOSNÉVAL, A BARANYA MEGYEI PEDAGÓGIAI INTÉZET
IGAZGATÓJÁVAL

L. I.: Mióta vezetted az intézetet?

W. J.: Egy éve kaptam a megbízást, de már '90-től itt dolgozom munkatársként. Eredetileg magyar-orosz-ének szakos általános iskolai tanár vagyok, a pedagógia szakot később végeztem el az egyetemen. 13 évig az oktatásirányításban dolgoztam Pécsen a városi tanácsban, '77-től '83-ig általános iskolai tanulmányi felügyelőként, '83-tól pedig osztályvezető helyettesi beosztásban iskolai csoportvezetőként. Abban az időszakban az oktatási intézményrendszer növekedőben volt a demográfiai hullám miatt. Most éppen az ellenkezője zajlik. Pécsen például rendkívül izgalmas meccsek mennek, mert egy nagy összevonási, átszervezési, racionalizálási tervet dolgozott ki az önkormányzat.

L. I.: Miért kerültél át a pedagógiai intézethez?

W. J.: '90 nyarán, a rendszerváltást követően már lehetett látni, hogy ha a tanácsoknál maradnak is szakemberek, lényegesen kevesebben lesznek. Nem akartam megvárni, hogy kényszerhelyzetbe kerüljek. Az akkori igazgató, Bernáth József hívására szívesen jöttem át. Az intézetben többféle munkakört láttam el azóta. Mint új munkatársra, először a versenyfelelősi feladatot testálták rám. Ez kemény adminisztratív munka volt, nem igazán szerettem. De aztán sokféle feladatom volt. Kezdetből részt vettem a NAT-os munkákban, továbbképzések szervezésében. Bernáth József '93-ig volt igazgató, akkor nyugdíjba ment. Kallós Miklósné vette át az igazgatást, aztán őt elcsábította a megyei közgyűlés irodavezetőnek. Létrehoztak egy humánpolitikai irodát, aminek része a közoktatás megyei koordinációja, oda tartoznak az egészségügy és a kultúra egyéb területei is. A kollegák biztatására megpályáztam az igazgatói helyet, és így kaptam meg a kinevezésemet.

L. I.: Mi volt az intézet fő funkciója 1990 előtt?

W. J.: 1985 előtt kettős szakfelügyeleti rendszer volt Baranya megyében. Volt egy nagy megyei szakfelügyelői hálózat, és egy kis csapat Pécs városnál is. A '85-ös törvény megszüntette a felügyeletet, és a szaktanácsadás vette át a funkciók egy részét. A '86-90-es időszak ennek az új rendszernek a kiépülését jelentette. Nem ment könnyen, mert a '85-ös törvény után az intézmények fellélegeztek, hogy megszűnt a korábbi szakfelügyelet, ami eléggé rájuk telepedett. Bár az utolsó időszakra ez már sokat enyhült, akkor már inkább szaktanácsadói minőségben működött. '85 után az volt az elv, hogy az intézmény hívja a szaktanácsadót, ha szüksége van rá. Ez nagyon lassan kezdett kialakulni. A volt szakfelügyelőkből szaktanácsadók lettek és várták, hogy majd megjelennek az igények. De nem így történt. Egy-két évig bizalmatlanok voltak az iskolák velük szemben, és üresjárat volt. Aztán nagyon lassan kezdett oldódni a távolság. Rájöttek a pedagógusok, hogy szükségük van a szaktanácsadókra. Különösen azoknak, akikben van innovatív szemlélet és hajlandóság.

L. I.: Mekkora volt az intézet abban az időszakban?

W. J.: Sokan voltak. A belső munkatársak létszáma 35 körül volt, de a részfoglalkozásúakkal együtt megközelítette az ötvenet. Emellett volt egy nagy létszámú szaktanácsadói hálózat, 130 körül volt a létszámuk. Köztük számos vezető szaktanácsadó, akiknek a heti kötelező óraszámja mindössze négy óra volt. Az intézményt a megyei tanács tartotta fenn, minden költséget ők fizettek. Ez a helyzet lényegében átgördült a rendszerváltáson, és egészen '92-ig változatlan maradt. A változás annyi volt, hogy a megyei önkormányzat lett a fenntartó. Ebben az is közrejátszott, hogy a '90-94-ig tartó ciklusban megmaradt a korábbi megyei tanácselnök a megyei önkormányzat elnökének. Tehát, amit ő korábban támogatott, azt nem akarta megszüntetni. '92-ben viszont a TOK-ok elindulásával megkezdődtek a problémák.

L. I.: '90 és '92 között mi volt a kormányzat elképzelése a megyei intézetekről?

W. J.: Azt gondolom, hogy semmi. Abban az időben érvényben volt még a '85-ös törvény a szaktanácsadásról. Egy picit ugyan belezavartak ezek a politikai változások, hogy például hogyan kell értelmezni bizonyos tartalmi kérdéseket a történelemtanításban vagy az irodalomtanításban, de ez szervezeti szempontból az intézetet nem érintette.

L. I.: A megyei közgyűlésnek akkor még volt elegendő pénze ilyen nagy létszámú intézet fenntartására?

W. J.: Igen. '92-ben jött az az intézkedés, hogy a TOK-ok felálltak. Politikai értelemben is megindult az egyezkedés, hogy mi legyen a TOK-ok feladata, mi legyen az intézet feladata, minek egyáltalán ekkora intézet, nincs is létjogosultsága. Akkor már lehetett érezni, hogy változás van készülöben. Pécsen alakult meg a három megyés TOK, és egy olyan vezetője lett Bárdi László személyében, aki korábban a megyei tanácsban dolgozott. Elvileg az volt várható, hogy jó személyi és szakmai kapcsolat alakul ki a két intézmény között, de a politika eltávolította egymástól a két intézményt. Az érdekek is belejátszottak, hogy egy kicsit egymás ellen dolgoztunk. Elég keserves időszakot éltünk át akkor.

L. I.: Ők milyen feltételek mellett dolgoztak?

W. J.: Nagyon jó feltételeik voltak, bérelt irodaházban kaptak elhelyezést, nyugati gépkocsikkal, elegáns berendezéssel, számítógépekkel jól felszerelve. Szóval mindenük megvolt. 16-18 fővel dolgoztak, aztán kezdték kiépíteni ők is a maguk szakértői rendszerét. A '93-as törvény az országos szakértői hálózat kiépítését a TOK-okra bízta. Akkor az volt a kormányzati álláspont, hogy maradjon a szaktanácsadás a pedagógiai intézeteknél, és segítse az iskolai fejlesztő munkát. A TOK-ok pedig a kontroll szerepét töltötték be, tehát az ő szakértőik ellenőrizték. Ebből aztán egy olyan viszony alakult ki, hogy amit a szaktanácsadók segítenek kiépíteni, azt az ő szakértőik ellenőrzik. De nem jutott el addig a rendszer, hogy ez így működjön. '92-ben a megyei önkormányzat hozott egy olyan rendelkezést, hogy radikálisan le kell építeni az intézetet. Tényleg sokan voltunk, mert még mindig megvolt a közel ötvenes létszám. Akkor a félállásúak munkaviszonyát megszüntették, akik elérték a nyugdíjkorhatárt, azokat nyugdíjazták, volt néhány korengedményes nyugdíjaztatás, és egy-két kollega talált magának másutt helyet. Tehát nem volt nagyon nagy vérvesztés. Viszont leépült a nagy létszámú szaktanácsadói hálózat. Akiknek folyamatban lévő szerződése volt, azok közül néhányan bírósághoz fordultak, meg is nyerték a pert, és végkielégítést kaptak.

L. I.: Mekkora átfedés volt a két szakértői csoport között?

W. J.: Nem igazán volt átfedés. Az intézet szakértői csoportjának többéves szaktanácsadói múltja volt. Volt közöttük néhány kiváló szakember, meg voltak középszerűek is. Járták az intézményeket. Baranya aprófalvas település, nekik állandóan kint kellett lenni a terepen. A TOK szakértői csapatát az intézményekből igyekeztek megszervezni, elsősorban az MDF-nek elkötelezett emberekből, aztán rájöttek, hogy nem lehet ez az egyetlen szempont, és a mi szaktanácsadóink közül is igyekeztek néhányat odacsábítani jó pénzért. Egy új intézménynek mindig presztízst ad, ha a korábban elismert szakembereket sikerül megnyernie. Volt erre is néhány példa. Óhatatlanul érdekellentétet szült ez a helyzet a két intézmény között. Ez nemcsak Baranyában volt így, hanem az országban mindenütt. Nálunk azért nem voltak látványos ellentétek, inkább az együttműködés hiánya volt jellemző.

L. I.: Hogy sikerült a TOK-nak megoldania a három megyére vonatkozó feladatát?

W. J.: Rövid életű volt a TOK ahhoz, hogy ezt meg lehessen ítélni. Amíg működtek, az is főként a kiépülés időszaka volt. A Baranya megyei TOK azért a másik két megyéből is toborzott szakembereket, de a tevékenységükből nem derült ki számomra, hogy mennyire működtek regionálisan.

L. I.: A pedagógiai intézet leépítése mennyire volt megyei ambíció?

W. J.: Ez kormányzati ambíció volt. A megye nyilvánvalóan nem akarta leépíteni azt az intézetet, amelyet ő hozott létre, de rákényszerült. Ez minden megyében megtörtént, volt, ahol majdnem nullára írták le az intézetet. Nálunk annyira építették le a szaktanácsadókat, hogy azért minden szakterületen maradjon legalább egy. A 130 szaktanácsadóból húsz maradt meg. Ez nem volt szerencsés, mert ugyanannak a szaktanácsadónak kellett ellátnia az általános iskolát, aki a középiskolákba is kijárt. Persze ő vagy az egyikhez értett, vagy a másikhoz, tehát a feladat mindenképpen sérült. Közben a belső létszám is 20-ra csökkent, és a munkaterületünk is kb. 60%-ára a korábbinak. Ennek most érezzük a hátrányát. Talán most lehet majd megint egy kicsit bővülni az MKM céltámogatásával.

L. I.: A '94-es választás hozott valamilyen változást?

W. J.: Nem. Mi egészen a mai napig a leépítést követő állapotban maradtunk létszámban, költségvetésben, és a feltételeket illetően is. A költségvetés éveken át abszolút értékben azonos maradt, ami az infláció miatt egyre kevesebb lett. Szerencsére a bevételekkel sikerült úgy kompenzálni, hogy a színvonalat azért tartani tudtuk.

L. I.: De közben megszüntették a TOK-ot.

W. J.: Ebből mi az égvilágon semmit nem kaptunk. '94 őszén hozták a megszüntetésükről a határozatot, de akkor még egy kis időt kaptak az embereik elhelyezésére, a végkielégítésekre stb. Főként iskolákban helyezkedtek el, hozzánk azért nem jöhetett senki, mert nem volt bővítés.

L. I.: Mi lett az eszközökkel?

W. J.: Nem tudom. Illetve úgy tudom, hogy az Országos Közoktatási Intézet kezelésébe kerültek. Ők gyűjtötték be az eszközöket, és volt olyan megyei pedagógiai intézet, amelyik valamit kapott belőlük. Mi is örültünk volna néhány számítógépnek vagy sokszorosítónak, de hozzánk nem került semmi. Ezt a minisztérium intézte, semmiféle helyi beleszólási lehetőség

nem volt. Mi '95-96-ig el tudtunk a meglévő létszámunkkal és kondícióinkkal működni, és a megye területén jelentkező igényeket ki is tudtuk elégíteni. Fordulat következett be a NAT megjelenésével és a '96-os törvénymódosítás életbelépésével, mert egy csomó új feladatot kaptunk, és nem kaptunk mellé költségvetési támogatást. Márpedig a feladatok nemcsak papíron, hanem ténylegesen is megjelennek, mert jönnek az iskolák és évről évre nagyon nagy számú továbbképzést szervezünk, hiszen van rá igény. Közben a Soros Alapítvány segítségével beindult az információs központ működése, a helyi tantervek odatelepítése. Tehát napról napra érezhetően növekszik a forgalom és növekszik az igény. Megjelent a továbbképzésről szóló rendelkezés, és itt az idő, hogy a pedagógiai programokkal és a helyi tantervekkel is elkezdjünk foglalkozni. Mindehhez még mindig nem kaptunk pénzt. Alig merem kimondani, hogy milyen minimális bérfejlesztést kaptunk tavaly, mert az országban ilyen nincs is: mindössze 1,7%-ot kaptunk.

L. I.: Mekkora költségvetéssel működik az intézet?

W. J.: 33 millió körül van a fenntartótól kapott támogatás, és 20 millió körüli az átvett pénzeszköz és a bevétel, ami kötelező bevételként van előírva. Ezek főként pályázati pénzek és a továbbképzésekből származó bevételek.

L. I.: Milyenek a fizetések?

W. J.: Nagyon gyengék. Nyugdíj előtt álló kollegák 50-55 ezer körüli bruttót kapnak. A közalkalmazotti tábla megfelelő kategóriába vagyunk besorolva mindenfajta pótlék és kiegészítés nélkül. Van egy belső premizálási rendszerünk, amely szerint, aki többet dolgozik és több pénzt hoz be, az valamivel többet is kap, de ez is csak minimális növekedést jelent. Ezt azért vezettük be, hogy érdekeltté tegyük a kollegákat abban, hogy minél többet pályázzanak.

L. I.: A fenntartón kívül más önkormányzatok nem járulnak hozzá a költségeitekhez?

W. J.: Ehhez az önkormányzatokat is jobban meg kellene támogatni. Jelenleg az önkormányzatoknak a saját intézményeik fenntartása is nagy gondot jelent. Baranyában 303 település van, és 204 intézményfenntartó önkormányzat. 457 közoktatási intézmény van a megyében. Ez azt jelenti, hogy egészen kis önkormányzatok is tartanak fenn oktatási intézményt, és ez néha erejüket meghaladó terhet jelent. Elképzelhetetlennek tartom, hogy a mai feltételek, a mai finanszírozási gondok mellett hozzájárulást fizessenek a szakmai szolgáltatásért. Természetesen, a megyei önkormányzat is hasonló gondokkal küzd. Miközben a törvény nagyon kemény szakmai feladatokat jelöl ki a megyei pedagógiai intézetek számára, a fenntartó ennek a finanszírozásával nem képes lépést tartani. Azt mondja, hogy oldjuk meg a kötelező feladatokat, hogy ne kövessünk el törvényteleniséget, de csak olyan szinten, ahogy ebből a pénzből meg lehet oldani. Ezért nagyon jól jött most a minisztérium céltámogatása, amivel úgy tűnik, hogy a sok kis településsel rendelkező megyék járnak jól. A '97-es költségvetési törvény mellékletében szerepel egy 11,4 milliárdos céltámogatási összeg, amelyben különböző célfeladatokat fogalmaztak meg. Ezek közé tartozik az informatikai rendszer kiépítése. Első körben a középfokú intézményeket, és ezen belül a megyei pedagógiai intézeteket is ellátják számítógépes berendezésekkel, és kiegészítik az Internethez való hozzájutás költségeit. Ez nagyon nagy dolog. Mi augusztusban kerültünk sorra. Ebben a csomagban szerepel a pedagógusok továbbképzésének a támogatása is, amiből felsőfokú képzéseket és szakmai továbbképzéseket is lehet finanszírozni. Ezen kívül van a tanuló tanácsadó rendszer kiépítésének feladata is.

L. I.: Ezekre a támogatásokra pályázatok kell?

W. J.: A fenntartón keresztül meg kellett pályázni, de az elosztás normatív alapon történik, tehát a települések, illetve a pedagógusok száma alapján.

L. I.: Ezáltal a ti fizetésetek is javul valamit?

W. J.: A fizetésünk igen, de az alapbérünk nem, mert státuszt és tartós bért nem lehet belőle képezni, csak célfeladatra fordítható. De a pluszmunkát meg lehet belőle fizetni. Mi ebből a szaktanácsadói hálózatot duplájára szeretnénk növeszteni.

L. I.: Hogy értékeled ezt a változást?

W. J.: Rövid távon ez nagyon jó, mert azokra a feladatokra költhető a pénz, amelyeket sürgősen meg kell oldani. Ebből a pénzből meg lehet szervezni azokat a továbbképzéseket, amelyek elengedhetetlenül szükségesek. Ebből a pénzből például a szakmai szolgáltatás eszköztárára gazdagodhat, és erre is nagy szükség van. De sajnos, hosszú távra ez semmiféle biztosítékot nem jelent. Mert ez most van, talán még jövőre is lesz, de mi lesz azután? Ha most beindítunk bizonyos folyamatokat, biztosított lesz-e hosszú távon a finanszírozásuk? Jó lenne, ha a fenntartók olyan helyzetbe kerülnének, hogy az állandó támogatást is biztosítani tudják. Valójában emellett lenne helyük a céltámogatásoknak, esetleg évente változó prioritásokkal.

L. I.: Most milyen a számítógépes ellátottság nálatok?

W. J.: Közepes szinten vagyunk ellátva számítógépekkel. A munkatársak egy része már számítógépen dolgozik, a könyvtárban van egy nagyteljesítményű gép, és most kezdjük el a könyvtári állomány gépre vitelét. Működik egy tantervi adatbázis és informatikai központ, amelyet a Soros Alapítvány és az OKI segítségével építettünk ki. A gazdálkodás is számítógépen történik, és van egy Internet hozzáférési lehetőségünk is. Ha megkapjuk augusztusban ezt a számítógépes csomagot, akkor egyrészt szeretnénk továbbfejleszteni a belső informatikai rendszerünket, másrészt szeretnénk egy legalább tizenhat gépből álló oktatótermet létrehozni. Ugyanis most ugrásszerűen megnőtt az igény a számítástechnika alkalmazása iránt, mert a tantestületekben néhány kollegát leszámítva még nem olyan elterjedt a gépek használata. Ha lenne egy oktatótermünk, akkor saját gépeinken tudnánk továbbképzéseket szervezni. Eddig is csináltuk ezt, de bérelt helyen, ami drágább, és bonyolultabbá teszi a szervezést.

L. I.: Milyen épületben működik az intézet?

W. J.: Pécsett a Széchenyi téren a régi megyeháza épületében van 16 termünk, ebből hármat foglal el a könyvtár 16000 kötettel. Jó színvonalú pedagógiai szakkönyvtár, hozzánk járnak olvasni az egyetemről a hallgatók. Van egy helyi tankönyvbemutató termünk, és van az intézeten belül egy tanbolt is, ahol tankönyveket lehet vásárolni. Egy 25 fős tanácskozó termünk van, tehát ha nagyobb rendezvényt szervezünk, helyet kell bérelnünk.

L. I.: A továbbképzések, szolgáltatások és kiadványok közül melyik a legmeghatározóbb az intézet tevékenységében?

W. J.: A továbbképzés a legmeghatározóbb. A többi megyei pedagógiai intézethez képest is többet foglalkozunk továbbképzésekkel. Igaz, hogy ezeknek a többsége rövid lélegzetű, de ilyenekre is nagyon nagy igény van a kis iskolák miatt. Egyébként most a NAT bevezetése különösen aktuális teszi ezeket.

L. I.: Mi a véleményük a baranyai pedagógusoknak a NAT bevezetéséről?

W. J.: Az az általános tapasztalatunk, hogy ahogy haladunk az iskolafokokon fölfelé, annál kevésbé képesek ráhangolódni a pedagógusok az új dolgokra. Ez nemcsak a NAT-tal van így, hanem mindenfajta reformmal. Ugyanígy, minél kisebb egy intézmény, annál inkább fogékony az újra. A nagyobb intézmények nehezebben fogadják el az új dolgokat, mert a nagy rendszert mindig nehezebb átállítani. A NAT bevezetésével kapcsolatban is azt tapasztaltuk, hogy a kis iskolákban és az általános iskolákban kisebb volt az ellenállás, ráhangolódtak a pedagógusok, de középfokon még mindig nem egyértelmű az elfogadása. Ennek főként az az oka, hogy őket elsősorban az érettségi érinti. Az új érettségi követelményekről azonban még keveset tudnak, csak vitaanyagok vannak a kezükben, és azt mondják, hogy ők addig nem képesek egy helyi programot elkészíteni, amíg a kimeneti követelményeket nem látják. Ezért a gimnáziumi pedagógusok körében még ma is elhangoznak olyan vélemények, hogy nem kellene '98-ban bevezetni a NAT-ot, túl korai, nagyon rövid az idő. A fenntartók pedig október végére szeretnék látni a pedagógiai programokat ahhoz, hogy a bizottságok megtárgyalhassák és a költségvetésbe beépülhessen.

L. I.: A szakmai iskolák is ellenzik?

W. J.: Nem igazán. A szakmunkásképzés inkább a maga bajával van elfoglalva. Azzal, hogy a szakképzés visszaszorul-e, és azzal, hogy mit kezdjenek a szakoktatásból kiszoruló emberekkel. Ők a NAT miatt nem különösebben izgatják magukat. A gimnáziumok viszonyulnak a legnagyobb ellenállással a NAT-hoz. Féltik a szakmai színvonalukat. Félnek, hogy a NAT esetleg színvonalcsökkenést eredményez, és a kétszintű érettséggel sem igazán értenek egyet. A gimnáziumok jobb helyzetben voltak addig, amíg a demográfiai helyzet lehetővé tette, hogy válogatott gyerekekkel dolgozzanak. Ahogy csökken egy-egy évfolyam létszáma, kénytelenek szembenézni a ténnyel, hogy nem csupa elit-gyerek jut be a gimnáziumba, hanem közepesek, sőt, még ennél gyengébb képességűek is. A presztízsük elvesztésének veszélyét látják ebben, és a NAT, a kétszintű érettségi és a középiskola expanziója tovább veszélyezteti a tekintélyüket.

L. I.: Hogy állnak a helyi tantervek előkészületei?

W. J.: Több igazgatóval beszéltem mostanában, és amikor kérdeztem, hogy mit csinál a nyáron, mi lesz a program, mindegyik azt felelte, hogy a pedagógiai programon fog dolgozni. Az intézetben évente két-három helyi tantervkészítési tanfolyamot szerveztünk, tehát aki akart, az már megismerkedett a tantervkészítés technikájával. Van olyan iskola, amelyik már teljesen készen van a pedagógiai programjával is és a tanterveivel is, sőt, már pályadíjat is nyert a tantervével. Egyrészt a vezetői ambíciótól függ a dolog, vagy a pedagógus csapat ambíciójától. Ahol ez megvan, ott nem okoz gondot a pedagógiai program elkészítése, illetve a tantervírás vagy választás. Persze az iskolák nagy része, kb. 60%-a várja a segítséget. De van tantervi választék. Januártól májusig 350 érdeklődő jött hozzánk, és 47 iskola vitt el kész tanterveket a tantervi adatbázisból. Az adatbázisban tantervi modulok és teljes tantervek is vannak. A pedagógus bejön és megnézi a gépen, órákat ott ülhet és jegyzetelhet. Vagy behoz egy lemezt, átmásoljuk, és lemezen elviheti a teljes kínálatot. Ha kéri, akkor kinyomtatjuk.

Eddig közel annyian jöttek hozzánk érdeklődni a tantervek iránt, ahány iskola van, de csak 47 esetről tudjuk, hogy elvitték a kész tantervet, adaptálják, vagy már dolgoznak rajta.

L. I.: Milyen problémák a jellemzők a helyi tantervekkel kapcsolatban?

W. J.: A legnagyobb nehézség akkor jelentkezik egy-egy intézményen belül, amikor azt kell eldönteni, hogy mely szakterületek kapjanak prioritást, nagyobb óraszámot a többinek a rovására. Ez nagy belső konfliktusokat eredményez az intézményekben, főként a középiskolákban, ahol most kevesebb lesz az óraszám a tizedik osztály végéig. Ez a legnagyobb gond, mert egzisztenciálisan is érintheti a pedagógusokat. Aztán él a pedagógusokban egy olyan szemlélet, hogy mindent meg akarnak tanítani a gyerekeknek, amit ők tudnak. Hogy fogja ő most két órában megtanítani mindazt, amit eddig három órában tanított? Szóval nagyon nehezen barátkoznak meg azzal a gondolattal, hogy nem kell mindenből mindent megtanítani. Mindenből meg kell tanítani a minimumot, de ezen felül el lehet dönteni, hogy még mit tanítsanak. Lehet, hogy Alsószentmártonban Pistikét csak írni-olvasni kell megtanítani, és ehhez hosszabb idő kell. Más iskolákban viszont több időt lehet fordítani a kommunikációra vagy a természetismeretre. Vagyis az önállóság érvényesítésével vannak a legsúlyosabb problémák. A kis iskolák és az általános iskolák már inkább kezdik érezni, hogy miről van szó, de az elit középiskolák még messze vannak ettől. Mi jó intézmény vagyunk, mi jó színvonalon megtanítunk mindent a gyerekeknek, miért kellene ezen változtatni – mondják. Meg vannak győződve arról, hogy már eddig is jól csináltak mindent, és úgy látják, hogy nem kellene ide különösebb reformok. Ezek a nagy múltú gimnáziumok mindig is az átlagosnál jobb helyzetben voltak, és el lehet mondani róluk, hogy ezekben különösebb reform és újítás nélkül ma is, jó értelemben vett elitképzés folyik.

L. I.: Ez az álláspontjuk a kisvárosi gimnáziumoknak is?

W. J.: A kisvárosi középiskolák szorongatott helyzetben vannak. Elfogy a gyerek a középiskolákból. A jobbak bemennek Pécsre, mert oda is felveszik őket, kollégiumi ellátást is kapnak, és a vidéki gimnáziumoknak be kell érniük a közepesekkel vagy a gyengékkel. Létszám gondokkal és talpon maradási gondokkal küzdenek. A vidéki középiskoláink kivétel nélkül szerkezetet váltottak, hogy korábban tudjanak meríteni, és biztosítva lássák a létszámukat. Ott a létért való küzdelem a legnagyobb gond, és nem a NAT.

L. I.: Ebben nincs különbség köztük?

W. J.: Van azért különbség, mert amelyik időben lépett és például bevezetett egy kéttannyelvű oktatást, annak van módja a válogatásra most is. Vagy amelyik olyan tagozatot indított, ami népszerű, ott nincsenek létszám gondok. De a többiek a színvonalcsökkenés fenyegeti. Ha tartani akarják a létszámot, egyre gyengébb gyerekeket kell fölvenniük. Eddig azért elégséggel nem lehetett bekerülni gimnáziumba, de most már bekerülnek ilyen gyerekek is. Lehet, hogy meg kell barátkozni a gondolattal, hogy a középiskolai expanzió ezt hozza magával.

L. I.: Milyen intézményátrendezések vannak a megyében?

W. J.: Egyelőre csak Pécs van. Az egyik oka az, hogy Pécs városában az általános iskolai tanulólétszám tíz év alatt több, mint 6000-rel csökkent, 22-ről 15 ezerre. Ez nagyon jelentős csökkenés. Ugyanakkor tíz év alatt nem nyúltak hozzá a rendszerhez, ugyanannyi tanulócsoporttal és ugyanakkora pedagógus létszámmal működtették. A másik ok az, hogy a

pécsi önkormányzat anyagi helyzete olyan kritikus, hogy egyszerűen nem képes ekkora intézményrendszert fenntartani. Igaz, hogy vannak adófizetők, meg vannak vállalkozók, de ez egy szűk réteg. Van egy nagyon jelentős közalkalmazotti réteg, és egy elég jelentős munkanélkülivé lett bányász csoport. Őket korábban elég jól megfizették, de most sorra bezárják a bányákat. A bányászok elszegényednek, a lumpen réteg egyre növekszik, és ez a város peremterületein nagyon erősen érzékelhető. Ezenkívül komoly gazdálkodási problémák is belejátszanak abba, hogy a pécsi önkormányzat nem képes az intézményeit fenntartani. Mielőtt a végső összeomlás bekövetkezne, a város oktatási vezetői radikális racionalizálásra szánták el magukat. Ennek az a lényege, hogy közös igazgatás alá vonnak iskolákat. Ez egyúttal tantermek felszabadulását jelenti, és biztos, hogy pedagógusok elbocsátása is várható. Valamikor majd valamennyi anyagi haszonnal is jár, de pillanatnyilag nem, mert a végkielégítések, meg az átszervezés elvisznek egy csomó pénzt. Ez főként általános iskolákat érint. Középfokon csak két intézményről van szó, egy szakmunkásképzőt hozzácsatolnak egy szakközépiskolához. Mind a kettő építőipari, tehát logikus az összevonásuk. Összesen kb. húsz intézményt érint az átszervezés. Jobbára külső kerületi általános iskolákról van szó és kollégiumokról. Ez azért elég radikális lépés, ami nagyon megrázta a közvéleményt. Valamilyen intézkedésre persze mindenképpen szükség volt, ugyanis vannak olyan iskolák Pécsen, ahol az egy pedagógusra jutó gyereklétszám öt-hat fő. A magyar átlag 12,7, a nyugat-európai 18, tehát ez messze alatta marad mindennek. Nem vitatható, hogy egy gazdaságtalanul és szegényen működő rendszert nem érdemes fenntartani. De nagyon gyorsan jött ez az intézkedés, ráadásul a tanév befejezése után. Nem tudtak rá felkészülni és ráhangolódni se a szülők, se a gyerekek, se a pedagógusok. A PDSZ nagyon keményen kiállt az intézkedés ellen, tegnap tüntetést szerveztek. Kivonultak a Széchenyi térre transzparenszekkel, elég sokan.

L. I.: Erről az intézkedésről nem kértek töletek véleményét?

W. J.: De igen. Mi leírtuk, hogy valamilyen intézkedésre sort kell keríteni, hogy ne folytatódjon ez a gazdaságtalan működés, mert olyan finanszírozási nehézségek vannak, hogy már pedagógus bérekre sincs elég pénz, és alapvető szakmai feladatokra sincs. Ugyanakkor azt is leírtuk, hogy az átalakítást tudatos, előrelátó szervezéssel több lépésben lehetett volna megtenni. A fokozatosságnak az lett volna az előnye, hogy a pedagógusok kereshetnek maguknak más helyet, hogy a nyugdíjazás enyhítheti a sokkot, hogy a szülőknek is van idejük körülnézni és tájékozódni az új iskola felől. De nem így került a közgyűlés elé a tervezet, hanem eredeti formában, vagyis nem vették figyelembe a véleményünket.

L. I.: Mitől függött, hogy melyik iskola marad meg, és melyik nem?

W. J.: Azt gondolom, hogy ebbe szubjektív elemek is belejátszottak. Talán annak is volt némi szerepe, hogy a legjobb iskola maradjon meg, de annak is, hogy az az igazgató kapja az összevont iskolai vezetői megbízatását, aki a legnagyobb bizalmat élvezzi a fenntartó részéről, meg talán annak is volt szerepe, hogy a legjobban megközelíthető iskola maradjon meg. Egyébként nagyon kemény politikai harcok közepette zajlanak ezek a dolgok. Tehát nemcsak az iskoláról van szó. MSZP-s többségű az önkormányzat, ők hozták ezt a határozatot, ők dolgozták ki a koncepciót. Ők vannak most a leghátlatlanabb szerepben. Természetesen most minden ellenzéki párt az iskolák és a pedagógusok oldalán áll. Ez nagyon szép és hálás szerep, kiállni a szülőkért, a gyerekekért, a pedagógusokért és a pécsi állampolgárokért.

L. I.: Az igazgatók kinevezésénél is szerepet játszik a politika?

W. J.: Én úgy láttam, hogy az igazgató-kinevezéseknél a '90-es évek elején a politikai érvek erőteljesebbek voltak. Azóta egy kicsit konszolidálódott a helyzet. Az utóbbi egy-két évben úgy tűnt, hogy a pályázatok minősége meghatározóbb volt, mint az, hogy az illető hova tartozik, vagy nem is lehetett róla tudni. Itt a politika az iskolaátszervezéseknél jutott sokkal nagyobb szerephez.

L. I.: Mennyire mérték fel az átszervezés előtt a helyzetet?

W. J.: Felmérték. Kiszámították minden esetben, hogy mennyi az egy tanteremre jutó és az egy pedagógusra jutó tanulólétszám, milyen a körzeti és a körzeten kívüli gyerekek aránya, és ezek a mutatók döntöttek. Ilyen szempontból elég tisztességesen jártak el. Ami kifogásolható, az, hogy egyszerre sokat szüntetnek meg, illetve nagyot lépnek, a másik pedig, hogy kész tények elé állítják az állampolgárokat. Az egész folyamat az előkészítéstől kezdve három-négy hét alatt zajlott le.

L. I.: Lesz valami hatása a tüntetésnek, illetve az ellenállásnak?

W. J.: Most van egy érvényes önkormányzati határozat. Hogy a tiltakozások ellenére vállalja-e az önkormányzat ennek a végrehajtását, azt nem tudom. Teljesen kiszámíthatatlan. Eddig is volt már egy-két ilyen iskolaösszevonási kísérlet. Két lakótelepi általános iskolát már korábban összevontak. Ott is volt állampolgári ellenállás, hogy nem engedjük az iskolánkat, az igazgatónkat meg a tantestületünket, de ennek ellenére megtörtént az összevonás, és aztán elcsúsztak a viharok. Hogy a hamu alatt mennyire izzik tovább a parázs, azt persze kívülről nehéz megállapítani. Biztos, hogy ez nem egyszerű dolog, és nem teljesen zökkenőmentes egy ilyen iskola-házasság.

L. I.: Milyen az intézet és a város viszonya?

W. J.: Az intézet múltjában mindig meghatározó volt a városon kívüli tevékenység. Sőt, a fenntartó, a megyei tanács, illetve a megyei önkormányzat kifejezetten hangsúlyozta, hogy elvárja, hogy elsősorban a Pécsen kívüli területeket lássuk el szolgáltatással, mert a város van annyira erős, hogy ha akarja, megteremti a maga pedagógiai szolgáltatásait. Vagy ha szolgáltatunk nekik, akkor fizessenek érte. De persze nem akartak fizetni sem a fenntartásért, sem a szolgáltatásokért. Erről néha volt valamilyen vita, illetve egyezkedés a korábbi években. A közelmúltban viszont fölvetődött annak a gondolata, hogy Pécssett létre kellene hozni egy önálló szakmai szolgáltató intézményt éppen azért, hogy ne kelljen a megyével közösködni. De azt hiszem, hogy éppen a súlyos anyagi gondok miatt ebbe nem tudtak belevágni. Biztos, hogy nagy ellenállásba ütközne az állampolgárok részéről, ha most az iskolaösszevonások közepette létrehoznának egy ilyen intézményt. Ez túl nagy luxusnak tűnne. Azt hiszem, ennek is szerepe van abban, hogy az utóbbi években történt némi közeledés. A személyes kapcsolatok mindig jók voltak, de most többféle dologban is kikérik a véleményünket. Például 1993-ban az intézetet kérték fel, hogy készítse el a város közoktatási koncepcióját. Ez egy komoly, nagy munka volt.

L. I.: És megvalósították?

W. J.: Olykor figyelembe vették. Voltak benne javaslatok a racionalizálásra is. Mi már akkor föl hívtuk a figyelmet, hogy évről-évre meg kellene nézni a tanulólétszám alakulását, de akkor ez elmaradt. Most aztán '97-ben egyszerre kellett húsz iskolában lépni. Ha akkor elkezdik, és évente kisebb lépésekben haladnak, akkor most nincs ekkora visszhangja az egésznek. Tehát

elkerülhették volna a bajt. Összességében azt mondhatom, hogy jó a kapcsolat, de laza. Most például megrendelték tőlünk a nyolcadikos tanulók idegen nyelvi tudásának a felmérését. Ezt el is fogjuk végezni, ha elkészülnek a mérőeszközök.

L. I.: Ilyenkor ők fizetnek nektek a munkáért?

W. J.: Igen. Sőt, most ez nagyon komoly anyagi kiadással jár. Ezt ilyenkor szerződéses megbízás alapján végezzük el.

L. I.: Milyen összetételű Pécssett az oktatási bizottság?

W. J.: Párt-alapon állították össze olyan szakemberekből, akik vagy pedagógusok, vagy valamilyen módon az oktatáshoz kapcsolódnak, de olyan képviselő is van a bizottságban, aki nem oktatási szakember. A bizottságon belül is az MSZP a meghatározó. A megyei bizottság összetétele kiegyenlítettebb. Velük harmonikus a viszonyunk. Persze a megyéhez kevesebb iskola tartozik, és a megyei bizottságnak a helyi iskolafenntartásba érdemi beleszólása nincsen. Legfeljebb koordinatív szerepet játszhat. Most a megyei közoktatási tervvel talán egy kicsit növekszik a szerepük. Ezáltal talán bizonyos alapelveket lehet érvényesíteni. A megyei közoktatási terv elkészítésében mi is nagyon komolyan részt vettünk. Készítettünk egy egész megyére kiterjedő felmérést a humánpolitikai irodával együtt, és ennek alapján készült el a terv. Ez a megye összes iskolájára vonatkozik, úgyhogy nem szab meg fenntartót érintő feladatokat, de megszabja a prioritásokat. A terv nyers változatát egyeztettük az érintett önkormányzatokkal, pedagógus-közösségekkel, iskolaszövetségekkel. A fejlesztési terv mellé oda van rendelve a közalapítványi pénz, és abból azok részesülhetnek pályázati úton, akiknek a programjai egybevágóak a közoktatási tervben megfogalmazottakkal. Ebben például benne van, hogy elsősorban hol támogatja a megye a 9-10. osztály bevezetését. Azt gondolom, hogy ez megkönnyítheti a közoktatási intézmények helyzetét, de gyökeres változást nem lehet tőle várni. A terv '97-től 2003-ig érvényes. Ha szükséges, nyilvánvalóan lehet majd korrigálni. Törvényi ereje nincs egy ilyen tervnek, de orientálni azért tudja a döntéseket.

L. I.: Hogy látod az intézet jövőjét?

W. J.: Nagyon optimista vagyok, annak ellenére, hogy a fenntartóval naponta kell megküzdeni a költségvetésért, a bérezésünkért, a létszámnövelésért, az elhelyezésünkért, a dologi költségek biztosításáért. Ugyanis azt érzem, hogy az a rengeteg feladat és igény, ami az iskolák részéről érkezik az utóbbi időben, és az a sokféle feladat, amellyel az országos szervek, például a közoktatási intézet megbíz minket, és az a bizalom, amelyet most az oktatási kormányzat részéről élvezünk, biztató jelek arra nézve, hogy továbbfejlődhetnek az intézetek. Egy időben felmerült, hogy kellenek-e egyáltalán a pedagógiai intézetek. Most ez nem merül fel. És azt gondolom, hogy a NAT bevezetésével kapcsolatban nemcsak az előkészítés stádiumában, hanem később is nagyon fontos feladataink lesznek.

L. I.: És ha jövőre az új kormánynak más lesz a koncepciója?

W. J.: Én abban bízom, hogy beindult folyamatokat, amelyek már ilyen stádiumban vannak, visszafordítani nem lehet.

(Az interjút Liskó
Ilona készítette)